

Årets ord 2021 – endelig kortliste

Ti-på-topp-lista 2021:

- 1) sportsvaske
- 2) mikromobilitet
- 3) arealnøytral
- 4) TISK
- 5) antivakser/antivaksar
- 6) halvleder/halvleiar
- 7) sysselmester/sysselmeister
- 8) mutantvirus
- 9) havnespy/hamnespy
- 10) biogen

Omtaler:

sportsvaske: I forbindelse med at flere store internasjonale idrettsarrangement i 2022 skal arrangeres i land der det skjer systematiske brudd på menneskerettighetene, har ordet *sportsvaske* dukket opp. Opphavet er trolig engelsk *sportswashing*, som har blitt til *sportsvasking* på norsk: det at myndigheter i autoritære land bruker store sportsarrangement for å sette seg selv i et bedre lys eller søker å oppnå det samme ved å kjøpe opp eller sponse populære sportsklubber. Ordet har nære paralleller i *hvitvasking* og *grønnvasking*, som allerede er etablert i norsk. Substantivet *sportsvasking* er ganske utbredt, men det er interessant at det tilhørende verbet også ser ut til å etablere seg. Det er dermed verbet *sportsvaske* som er årets ord 2021.

sportsvaske: I samband med at fleire store internasjonale idrettsarrangement i 2022 skal arrangerast i land der det skjer systematiske brot på menneskerettane, har ordet *sportsvaske* dukka opp. Opphavet er truleg engelsk *sportswashing*, som har vorte til *sportsvasking* på norsk: det at styresmakter i autoritære land brukar store sportsarrangement for å setje seg sjølve i eit betre lys eller søker å oppnå det same ved å kjøpe opp eller sponse populære sportsklubbar. Ordet har nære parallellar i *kvitvasking* og *grønnvasking*, som allereie er etablerte i norsk. Substantivet *sportsvasking* er ganske utbreidd, men det er interessant at det tilhøyrande verbet òg ser ut til å etablere seg. Det er dermed verbet *sportsvaske* som er årets ord 2021.

mikromobilitet: Diskusjonen om elsparkesyklenes plass i trafikkbildet har skapt blest om fenomenet *mikromobilitet*, det at én person eller noen få personer bruker små transportmidler over korte avstander. Noen mener at mikromobilitet kan komme til å bli en viktig del av miljøvennlig transport i framtida, og ordet har dermed gode muligheter for å etablere seg i norsk. Ordet er ikke helt nytt av året, men har økt markant i bruk i 2021. Bokstavrimet i det sammensatte ordet gjør at man lett legger merke til det, i tillegg til at det er lett å huske.

mikromobilitet: Diskusjonen om kva plass elsparkesyklane skal ha i trafikkbiletet, har skapt blest om fenomenet *mikromobilitet*, det at éin person eller nokre få personar brukar små transportmiddel over korte avstandar. Somme meiner at mikromobilitet kan kome til å bli ein viktig del av miljøvenleg transport i framtida, og ordet har dermed gode sjansar for å etablere seg i norsk. Ordet er ikkje heilt nytt av året, men har auka markant i bruk i 2021. Bokstavrimet i det samansette ordet gjer at ein lett legg merke til det, i tillegg til at det er lett å hugse.

arealnøytral: Også adjektivet *arealnøytral* er knyttet til den stadig mer aktuelle debatten om miljø- og naturvern. At et område er arealnøytralt, vil si at hvis en del av naturen blir bygd ned, må et tilsvarende utbygd område et annet sted i det arealnøytrale området føres tilbake til naturen. Det innebærer også gjenbruk av allerede utbygde områder istedenfor utbygging av mer natur. Ordet har en parallell i det mer etablerte *klimanøytral*, som er godt etablert i norsk.

arealnøytral: Også adjektivet *arealnøytral* er knytt til den stadig meir aktuelle debatten om miljø- og naturvern. At eit område er arealnøytralt, vil seie at dersom ein del av naturen blir bygd ned, må eit tilsvarende utbygd område ein annan stad i det arealnøytrale området førast tilbake til naturen. Det inneber òg gjenbruk av allereie utbygde område i staden for utbygging av meir natur. Ordet har ein parallell i det meir brukte *klimanøytral*, som er godt etablert i norsk.

TISK: Under koronaen har norsk fått tilført mange nye ord. Ett av dem er *TISK*, en betegnelse for en metode eller strategi brukt til å hindre smittespredning. *TISK* er en forkortelse som består av første bokstav i ordene *testing*, *isolasjon*, *smittesporing* og *karantene*. Det leses og uttales som et vanlig ord og er dermed lett å huske. Slike ord kalles akronymer. Akronymet *TISK* brukes ofte alene, men danner også førsteledd i mange sammensatte ord.

TISK: Under koronaen har norsk fått tilført mange ord. Eitt av dei er *TISK*, ei nemning for ein metode eller strategi brukt til å hindre smittespreiing. *TISK* er ei forkorting som er laga av første bokstav i orda *testing*, *isolasjon*, *smittesporing* og *karantene*. Det blir lese og uttala som eit vanleg ord og er dermed lett å hugse. Slike ord blir kalla akronym. Akronymet *TISK* blir ofte brukt aleine, men dannar òg førsteledd i mange samansette ord.

antivakser: Ordet *antivakser* betegner en person som er mer eller mindre aktiv motstander av vaksiner, og det er en kreativ og interessant sammentrekning av flere potensielt underliggende ord. Ordet er i bruk i flere språk, for eksempel i engelsk som *anti-vaxxer*. Bruken av ordet har økt etter hvert som mange land har gjennomført massevaksinering, noe ikke alle mener er av det gode.

antivaksar: Ordet *antivaksar* er uttrykk for ein person som er meir eller mindre aktiv motstandar av vaksinar, og det er ei kreativ og interessant samandraging av fleire potensielt underliggjande ord. Ordet er i bruk i fleire språk, til dømes i engelsk som *anti-vaxxer*. Bruken av ordet har auka etter kvart som mange land har gjennomført massevaksinering, noko ikkje alle meiner er av det gode.

halvleder: Et godt etablert ord med et kraftig oppsving i bruken i 2021 er *halvleder*. Halvledere er stoffer med egenskaper som gjør dem svært viktige for den moderne mikroelektronikken, og økningen i bruken av ordet i 2021 har sammenheng med stor etterspørsel etter halvledere og problemer med forsyningskjedene. Dette har særlig rammet bilindustrien. Ordet er mye brukt som førsteledd i sammensatte ord som *halvledermangel* og *halvlederkrise*.

halvleiar: Eit godt etablert ord med eit kraftig oppsving i bruken i 2021 er *halvleiar*. Halvleiarar er stoff med eigenskapar som gjer dei svært viktige for den moderne mikroelektronikken, og auken i bruken av ordet i 2021 har samanheng med stor etterspørsel etter halvleiarar og problem med forsyningskjedene. Dette har særleg råka bilindustrien. Ordet er mykje brukt som førsteledd i samansette ord som *halvleiar*mangel og *halvleiar*krise.

sysselmester: Et nytt eksempel på ord som er resultat av bevisst arbeid fra myndighetenes side, er *sysselmester*. Som et ledd i arbeidet med å skifte ut kjønnsespesifikke stillingstitler med kjønnsnøytrale i statlige virksomheter bestemte Justis- og beredskapsdepartementet sent i 2020 at *sysselmester* skal erstatte embetsbetegnelsen og stillingstittelen *sysselmann* fra 1. juli 2021. Tittelen brukes om regjeringens øverste representant på Svalbard. Førsteleddet *syssel*, som betegner et administrativt område, er videreført fra den gamle tittelen, som er nevnt i Svalbardloven fra 1925.

sysselmeister: Eit nytt døme på ord som er resultat av medvite arbeid frå styresmaktene si side, er *sysselmeister*. Som eit ledd i arbeidet med å skifte ut kjønnsespesifikke stillingstitlar med kjønnsnøytrale i statlege verksemdar avgjorde Justis- og beredskapsdepartementet seint i 2020 at *sysselmeister* skal erstatte embetsnemninga og stillingstittelen *sysselmann* frå 1. juli 2021. Tittelen blir brukt om den øvste representanten for regjeringa på Svalbard. Førsteleddet *syssel*, som er uttrykk for eit administrativt område, er ført vidare frå den gamle tittelen, som er nemnd i Svalbardlova frå 1925.

mutantvirus: Mange av ordene med tilknytning til koronaen har vært særlig aktuelle i 2021. I takt med at koronaviruset som fører til covid-19, flere ganger har endret seg og fått egenskaper som har satt ny fart i smittespredningen, har ordet *mutantvirus* vært hyppig brukt. Smitteutviklingen mot slutten av året kan tyde på at ordet vil bli mye brukt også framover.

mutantvirus: Mange av orda som er knytte til koronaen, har vore særleg aktuelle i 2021. I takt med at koronaviruset som fører til covid-19, fleire gonger har endra seg og fått eigenskapar som har sett ny fart i smittespreinga, har ordet *mutantvirus* vore hyppig brukt. Smitteutviklinga mot slutten av året kan tyde på at ordet vil bli mykje brukt også framover.

havnespy: I 2021 har man flere steder langs vestlandskysten funnet forekomster av en fremmed vekst som fortrenger andre naturlige vekster på sjøbunnen. Den kalles *japansk sjøpung*, men Artsdatabanken har også registrert navnet *havnespy*. Etterleddet *-spy* er tradisjonelt brukt i sammensatte ord som betegner noe slimaktig. *Havnespy* er et treffende ord for en vekst som kan være til forveksling lik oppkast, og som dessuten er uønsket i våre havområder.

hamnespy: I 2021 er det fleire stader langs vestlandskysten funne førekomstar av ein framand vekst som fortrengjer andre naturlege vekstar på sjøbotnen. Veksten blir kalla *japansk sjøpung*, men Artsdatabanken har òg registrert namnet *hamnespy*. Etterleddet *-spy* er tradisjonelt brukt i samansette ord som viser til noko slimaktig. *Hamnespy* er eit treffande ord for ein vekst som kan vere til forveksling lik oppkast, og som dessutan er uønskt i havområda våre.

biogen: Adjektivet *biogen* har vært en del brukt i diskusjoner om CO₂-utslipp. Det brukes om materiale som ved forbrenning gir mindre utslipp av CO₂ enn fossilt materiale, og som dermed gir lite utslag i klimaregnskapet.

biogen: Adjektivet *biogen* har vore ein del i bruk i diskusjonar om CO₂-utslepp. Det blir brukt om materiale som ved forbrenning gir mindre utslepp av CO₂ enn fossilt materiale, og som dermed gir lite utslag i klimarekneskapen.